

Ks. Jan Bednarczyk, *Ewangelizacyjna rola bibliotek parafialnych w Archidiecezji Krakowskiej*, Kraków 2007, Wydawnictwo Naukowe PAT, ss. 566.

Publikacja składa się ze wstępu, rozdziałów: 1. Parafia wspólnotą wiernych, 2. Biblioteki kościelne, 3. Badania ankietowe bibliotek parafialnych, 4. Parafia a kultura; 5. Czytelnictwo młodzieży szkół średnich-badania ankietowe. Książkę wieńczy zakończenie, wykaz bibliografii, indeks nazwisk oraz wykaz tabel i wykresów. Ważnym uzupełnieniem publikacji jest aneks zawierający schemat sieci bibliotek kościelnych w Polsce, mapy, charakterystykę bibliotek parafialnych, czytelnictwo parafialne, tabele z danymi ankiety oraz wykaz szkół, w których przeprowadzono badania ankietowe wśród młodzieży klas maturalnych, na temat czytelnictwa religijnego w archidiecezji krakowskiej.

Podstawowym celem książki, jak zaznaczył to Autor było zbadanie stanu bibliotek parafialnych w archidiecezji krakowskiej na progu 2000 roku wraz z próbą określenia ich zadań i kierunków rozwoju potrzebnych dla wspomagania funkcji parafii oraz pogłębienia życia religijnego wiernych.

W pierwszym rozdziale (*Parafia wspólnotą wiernych*) Autor ukazał podstawowe i uzupełniające funkcje parafii, podstawy prawne jej działania oraz jej odnowę po Soborze Watykańskim II. Do prawidłowego wypełniania funkcji parafii niezbędne jest korzystanie z różnorodnej literatury, w czym pomocna jest dobrze działająca biblioteka parafialna. Korzystanie z książek i prasy pozwala na doskonalenie pracy duszpasterskiej. Nadto ks. Bednarczyk ukazał rozwój historyczny parafii w diecezji krakowskiej, uwzględniając zmiany terytorialne oraz organizacyjne struktury diecezji krakowskiej.

Następny rozdział (*Biblioteki kościelne*) został poświęcony rozwojowi bibliotek parafialnych oraz ich miejsca w hierarchii bibliotek kościelnych. Autor przeprowadził analizę pojęcia bibliotek kościelnych oraz ukazał zarys ich dziejów w Kościele powszechnym oraz w Polsce z uwzględnieniem diecezji krakowskiej.

Omówieniem i analizą wyników badań ankietowych Autora, został poświęcony trzeci rozdział (*Badania ankietowe bibliotek parafialnych*). Ks. Bednarczyk przeprowadził w latach 1992-1997 badania ankietowe dotyczące stanu i charakterystyki bibliotek parafialnych w archidiecezji krakowskiej. Ankieta zawierała informacje o parafii, bibliotece parafialnej, jej personelu, udostępnianiu zbiorów, funkcji biblioteki oraz publikacjach parafialnych. Nadto ankieta pytała o archiwum parafialne i prywatne księgozbiory duszpasterzy. Zebrano dane z 122 bibliotek oraz zamieszczono najbardziej cenne spostrzeżenia i uwagi osób wypełniających ankiety.

Wzajemnemu oddziaływaniu Kościoła i kultury ks. Bednarczyk poświęcił rozdział czwarty (*Parafia a kultura*). Autor zaprezentował wybrane wypowiedzi i stwierdzenia dotyczące kultury w dokumentach Kościoła i opracowaniach naukowych. Zwrócił uwagę na różne aspekty czytelnictwa książki i prasy oraz rolę środków masowego przekazu.

W ostatnim, piątym rozdziale (*Czytelnictwo religijne młodzieży szkół średnich-badania ankietowe*) zamieszczone zostały wyniki analizy badań ankietowych, których celem było poznanie preferencji czytelniczych oraz znajomości bibliotek parafialnych wśród uczniów szkół średnich archidiecezji krakowskiej w latach 1998-2001. Oprócz głębokiej analizy zgromadzonych danych, Autor przedstawił w sposób syntetyczny wnioski. Dla wzbogacenia badań ankietowych, zostały przytoczone uwagi i wypowiedzi zarówno ankietowanej młodzieży, jak i osób rozprawdzających ankietę.

Książka ks. Jana Bednarczyka, ma charakter prekursorski w dziedzinie badań nad bibliotekarstwem parafialnym. Publikacja stanowi cenny wkład na polu opracowania jednego z aspektów historii archidiecezji krakowskiej.

***Symbolika roślin. Heraldyka i symbolika chrześcijańska*, red. J. Marecki, L. Rotter; Kraków 2007, Wydawnictwo Naukowe PAT, ss. 224.**

Publikacja składa się ze Wstępu oraz artykułów: J. Marecki, *Rośliny w heraldyce (fragment większej całości)*, L. Rotter, *Rośliny jako atrybuty świętych*, J. Małocha, *Symbolika roślin w sztuce wczesnochrześcijańskiej*, A. Kardaś, *Rośliny i ich symbolika w polskich obrzędach i obyczajach religijno-ludowych*; D. Wilk, *Kwiatowe modelki*, E. Piwowarczyk, *Symbolika owoców*, Z. Włodarczyk, *Postacie biblijne związane z roślinami*, J. Marecki, *Rośliny w polskiej filatelistyce*, L. Rotter, *Symbolika kwiatów i ziół*, K. Gruca, *Wybrana symbolika barw kwiatów w poezji Młodej Polski*, Z. Włodarczyk, *Symbolika siedmiu najważniejszych gatunków roślin biblijnych*, W. Umiński, *Ogrody klasztorne*; J. Marecki, *Wyobrażenia roślinne na polskich monetach obiegowych*, L. Rotter, *Obecność kwiatów w świątyni chrześcijańskiej*. Całość publikacji zamykają noty o autorach.

Książka jest pokłosiem badań prowadzonych przez pracowników Katedry Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki na Wydziale Historii Kościoła PAT. Całoroczna praca zespołu badaczy pozwoliła na ukazanie roli roślin jako symboli w heraldyce, filatelistyce, numizmatyce a także hagiografii, biblistyce, literaturze, architekturze krajobrazu a nawet fotografice. Istotnym było przedstawienie roślin w kulturze starochrześcijańskiej oraz ludowej. Publikacja ta stanowi zachętę do dalszych badań nad znaczeniem roślin w kulturze chrześcijańskiej.

***Cnoty i wady. Społeczeństwo baroku po obu stronach Karpat*; red. J. Marecki, L. Rotter; Kraków 2007, Wydawnictwo Naukowe PAT, ss. 218.**

Książka składa się ze Wstępu oraz rozdziałów: P. Stanko, *Testamenty duchowieństwa diecezji krakowskiej z XVI-XVII*, W. Graczyk, *Relacje pomiędzy Stanisławem Łubieńskim, biskupem płockim a Maciejem Kazimierzem Sarbiewskim, poetą baroku w świetle zachowanej korespondencji*, J. Marszałska, *Kaznodziejstwo barokowe jako element teatru «pompa funebris»*. Kilka uwag z dziejów obra-

zowani idei marności, W. Umiński, *Wiara, nadzieja, miłość w nauczaniu św. Wincentego*, J. Coranič, *Sakralná baroková architektúra gréckokatolíckych chrámom na východnom Slovensku*, Š. Mordel, *Vplyv baroka na architektúru a sakrálne umenie na krajiny Strednej Európy so zvláštnym zreteľom na Slovensko*, L. Rotter, *Emblematy jako wyraz postaw etyczno-moralnych. Zarys problematyki*, J. Marecjkí, *Wyobrażenia hagiograficzne w polskich herbach miejskich*, W. Perkun, *Repertorium ukraińskich pieczętek XVII-XVIII w.*, J. Koprivňáková, *Vývoj edukácie w Uhorsku v období baroka*, M. Róžański, *Ideał wychowawczy szkół parafialnych*, A. Kardaš, *Edukacja i wychowanie młodzieży męskiej w Rzeczypospolitej okresu baroku. Wybrane zagadnienia*, P. Dancák, *Sens wychowani w zamyśle Jana Amosa Komeńskiego*, J. Małocha, *Zapomniany wzór barokowej pobożności – o świętobliwej Ludwice (Ludowice) Kęckiej słów parę*.

Niniejsza publikacja podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie jak rozumiana była idea dobra i zła w dobie baroku. Czy i jak kultura, obyczajowość oraz dewocja wpływały na postawy ówczesnego społeczeństwa. W publikacji poddano badaniu społeczeństwo zamieszkujące po obydwu stronach Karpat. Autorzy w swoich artykułach odpowiadają na pytania związane z metodami za pomocą, których przekazywano w dobie baroku treści związane z dobrem i złem, w jaki sposób oddziaływano na przeciętnego członka społeczeństwa by zarysować przed nim właściwą postawę życiową. Książka ta jest kolejną publikacją wyników badań pracowników Katedry Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki na Wydziale Historii Kościoła PAT.

Archiwariusz. Biuletyn Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, nr 2 (2006), red. ks. R. Dworacki, ss. 114.

Najnowszy numer Archiwariusza został poświęcony uczczeniu 80 -lecia Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu. W dniu 8 listopada 2005 roku w Poznaniu odbyła się uroczysta sesja podczas której omówiono zagadnienia dotyczące ksiąg metrykalnych-ich zawartości, udostępnianiu oraz zabezpieczania oraz kwestii prawnych obowiązujących w tej materii.

Numer bieżący rozpoczyna się od *Sprawozdania z konferencji naukowej z okazji Jubileuszu 80 -lecia Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*, autorstwa ks. Jana Musielaka. Artykuł A. Kulpy (*Nazwiska poznaniaków w najstarszej księdze metrykalnej kolegiaty św. Marii Magdaleny z lat 1577-1626*) przybliży jeden z aspektów metryk tj. problematykę nazwisk, tak ważną w poszukiwaniach genealogicznych. Następny artykuł, autorstwa G. Liczbińskiej, A. Budnik i A. Sosinko, (*Charakterystyka zjawiska umieralności w XIX -wiecznym Poznaniu na podstawie metrykalnych ksiąg zgonów*) przedstawia procesy demograficzne zachodzące w społeczności miasta Poznania pod wpływem różnorodnych czynników.

Inną problematyką poruszaną w biuletynie są przepisy prawne dotyczące archiwów kościelnych. Opublikowano *Propozycje przepisów archiwalnych dla archiwów kościelnych we Włoszech* oraz *Schemat Statutów dla Archiwów Kościelnych zaproponowany przez Konferencję Episkopatu Włoch*, w tłumaczeniu oraz redakcji ks. R. Rybackiego. Problematykę roli archiwów kościelnych w Polsce m.in. w dziedzinie promowania kultury przedstawił ks. L. Wilczyński w artykule

Wykorzystanie zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu do badań naukowych.

W dziale Miscellanea, M. Prochaska przedstawił sylwetkę Benedykta Cichoszewskiego, polskiego kompozytora doby baroku (*Benedykt Cichoszewski (†1738) nowo odkryty polski kompozytor z 1. połowy XVIII wieku*). Do czasopisma dołączono płytę zawierającą utwory tego kompozytora.

W ramach Forum Kwerendzystów został opublikowany artykuł B. Czerwińskiego, *Ksiądz Leon Seneka-Misjonarz ze Zgromadzenia Księży Misjonarzy św. Wincentego a Paulo*.

Bieżący numer Archiwariusza zamyka *Relacja z wyjazdu naukowego do Tajnego Archiwum Watykańskiego, Biblioteki Watykańskiej oraz Muzeów Watykańskich w dniach 10-17 maja 2006 r.* autorstwa M. Lange.

Oprac. Artur Hamryszczak

Irena Wodzianowska, *Rzymskokatolicka Akademia Duchowna w Petersburgu 1842-1918*, Lublin 2007, ss. 319.

Książka poświęcona jest dziejom Rzymskokatolickiej Akademii Duchownej w Petersburgu. od momentu kiedy została przeniesiona z Wilna w 1842 roku, aż do zakończenia jej działalności w roku 1918. Rozdziały podzielone zostały na cztery części. W pierwszej autorka skupia się na okolicznościach przeniesienia uczelni z Wilna do Petersburga oraz podstawach materialnych Akademii. Drugi rozdział opisuje struktury organizacyjne uczelni. W trzecim rozdziale poznajemy kadrę akademicką i jej działalność dydaktyczno-wychowawczą. Ostatni rozdział traktuje o studentach Akademii i ich roli w życiu Kościoła. Publikacja wypełnia kolejną lukę w badaniach dotyczących dziejów katolickiego szkolnictwa w państwie rosyjskim. Dodatkowo, na przykładzie wyższej uczelni pokazuje sytuację Kościoła katolickiego w latach panowania trzech ostatnich carów. W rozprawie obok obszernej bibliografii znajduje się wykaz skrótów oraz spis tabel i wykresów.

Rocznik Archiwum Polonii (Yearbook Polish American Archives), Vol. III, Orchard Lake-Częstochowa 2007, ss. 545.

Kolejna publikacja ks. Romana Nira, badacza dziejów Polonii w Ameryce i wydawcy źródeł do historii Kongresu Polonii Amerykańskiej, podzielona została problemowo na trzy zagadnienia. W pierwszym Autor dokonuje analizy działalności Komisji Spraw Wyznaniowych Przy Zarządzie Głównym Kongresu Polonii Amerykańskiej w latach 1968-1986. Drugie zagadnienie dotyczy sprawozdań z aktualnego stanu diecezji polskich w latach 1946-1948. Omówione zostały tutaj również protokoły z działalności „Caritasu” w latach 1946-1948 w Archiwum Ligi Katolickiej. Trzecim tematem poruszonym w publikacji jest przyczynek do badań prasy polskiej na uchodźstwie w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu.

***Laskami słynący obraz NMP Królowej Świata Opiekunki Ludzkich Dróg w Sokołowie Małopolskim*, red. ks. Sławomir Zych, Lublin-Rzeszów 2008, ss. 207.**

Publikacja otwiera obszerne studium wytrawnego znawcy dziejów miasteczka Bartosza Walickiego, poświęcone dziejom obrazu NMP Sokołowskiej i jej kultu. Analizę ikonograficzną obrazu przeprowadziła Ewa Kleczek-Walicka. Uzupełnieniem prezentowanych studiów są artykuły: Zbigniewa Kraski, ukazujący min. współczesne przejawy kultu oraz wywiad z ks. prałatem Mieczysławem Wajdą, emerytowanym proboszczem sokołowskim, promotorem koronacji wizerunku Matki Bożej. Publikacja ukazuje się jako XIX tom materiałów i dokumentów Biblioteki Polonii wydawanej w Instytucie Badań Nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym.

***Inwentarz archiwalny Kurii Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wielkopolskim z lat 1945-1972*, red. ks. Robert Kufel, ks. Tadeusz Dzwonkowski, Zielona Góra 2008, ss. 280.**

Niniejszy katalog zawartości akt w Archiwum Diecezjalnym w Zielonej Górze obejmuje materiały z dekanatów, które znalazły się początkowo w nowej Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej oraz Diecezji Szczecińsko-Kamienieckiej. Następnie po zmianie nazwy Diecezji Gorzowskiej na Zielonogórsko-Gorzowską w 1992 roku zostały przeniesione do siedziby Kurii Biskupiej w Zielonej Górze. Inwentarz podzielono według działów: Kancelaria, Wydział Duszpasterski, Wydział Nauki Katolickiej, Komisja Sztuki Kościelnej, Komisja Muzyki i Śpiewu Kościelnego, Referat Majątkowy, Akta personalne księży. Publikacja zawiera również indeks nazw geograficznych oraz indeks osób i nazwisk.

Oprac. Daniel Kiper

***Tomasz Michał Gronowski OSB, Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*, Kraków 2007, ss. 392, Societas Vistulana, ISBN 978-83-61033-12-7.**

Publikacja, młodego badacza i mnicha w opactwie benedyktyńskim w Tyńcu, składa się ze wstępu, trzech części, wykazu skrótów, bibliografii, indeksu osobowo-geograficznego i streszczenia w języku francuskim. Część pierwsza, zatytułowana „Opaci tynieccy” zbudowana jest z czterech rozdziałów: 1. Jaki winien być opat? – ideała i rzeczywistość w średniowiecznej dyskusji; 2. Elekcja opatów; 3. Pochodzenie społeczne i geograficzne opatów; 4. Opacie obowiązk. Część druga: „Wspólnota tyniecka” zawiera również cztery rozdziały: 1. Zarząd klasztoru; 2. Konwent, czyli ludzie: mnisi tynieccy; 3. Starszeństwo – awans – rotacja władzy; 4. Organizacja wewnętrzna i funkcjonowanie opactwa. Część trzecia: „Katalog” obejmuje spis urzędników klasztornych, oraz katalogu alfabetycznego mnichów tynieckich w średniowieczu.

Z bogatego zestawu zagadnień dotyczących klasztoru tynieckiego, autor z konieczności wybrał tylko niektóre. Zakres tematyczny omawianej pracy został

przez niego ograniczony do zagadnień związanych z funkcjonowaniem i prozopografią opactwa, jako wspólnoty mniejszej. Książka Tomasza M. Gronowskiego ma charakter studium prozopograficznego, akcentując zagadnienia składu osobowego wspólnoty tyńieckiej, jej liczebność, wewnętrzne struktury, pochodzenie geograficzne i społeczne mnichów. Jej ramy chronologiczne to mniej więcej połowa XI w. – początek istnienia opactwa tyńieckiego – zaś granicę końcową, autor przyjął umownie na połowę XVI w. Publikacja została oparta na bogatych źródłach archiwalnych i drukowanych. Omawiana praca została napisana bardzo przystępnym językiem.

Agnieszka Nalewajek, *Dokument w „Rocznikach” Jana Długosza*, Lublin 2006, ss. 249, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, ISBN 83-7306-317-X.

Książka składa się z wykazu skrótów, wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia, dwóch aneksów, streszczenia w języku angielskim i bibliografii. Rozdział pierwszy: *Wiedza Długosza o dokumencie* jest poświęcony wiedzy Jana Długosza o dokumentach ujawnionych na kartach *Roczników*. W rozdziale drugim: *Dokumenty włączone do dzieła* zostały przedstawione kwestie dotyczące dokumentów włączonych *in extenso* bądź w streszczeniu do *Roczników*. Rozdział trzeci: *Sposoby wykorzystywania dokumentów jako źródła historycznego* dotyczy problematyki wykorzystania dokumentów jako źródła w warsztacie historycznym *Roczników* Jana Długosza.

Omawiana publikacja jest milowym krokiem w historiografii polskiej. Jest cennym wzbogaceniem dość ubogiego nurtu mediewistyki polskiej, dotyczącej problematyki wykorzystania materiałów dokumentowych w dziełach historycznych średniowiecza.

Arcybiskup Jan Łaski. Reformator prawa, red. Stanisław Tymosz, Lublin 2007, ss. 189, Wydawnictwo KUL, ISBN 978-83-7363-468-8.

Niniejsza publikacja jest pracą zbiorową, będącą wynikiem uroczystych obchodów Roku Jana Łaskiego, Wielkiego Kanclerza Koronnego i Prymasa Polski, zainaugurowanych w 2006 r. przez Episkopat Polski. Problematyka omawianej publikacji podejmuje sytuację Kościoła powszechnego w okresie rządów arcybiskupa Jana Łaskiego, jego szkic historyczno-biograficzny, urząd kanclerza wielkiego koronnego, kodyfikację prawa świeckiego i kościelnego, oraz działalność synodalną w metropolii gnieźnieńskiej. Poruszona problematyka w tej publikacji, doskonale włącza się w prace Kościoła katolickiego w Polsce i wzbogaca wiedzę, oraz literaturę specjalistyczną z historii prawa kościelnego.

***Przeszołość jest czasem narodzin. Z dziejów Wiślicy i jej związków z Krakowem. Materiały z sympozjum historycznego zorganizowanego w Wiślicy, 23 października 2005 roku*, red. Anna Waško, Janusz Smoluch, Kraków 2006, ss. 124, Księgarnia Akademicka, ISBN 83-7188-850-3.**

Omawiana publikacja, jest pokłosiem sesji historycznej zorganizowanej 23 października 2005 r. w Wiślicy. Głównym celem sympozjum było przypomnienie

historycznej roli Wiślicy i ziemi sandomierskiej w czasach, gdy to miasto wraz z całym regionem odgrywało kluczową rolę w życiu ziem piastowskich i odrodzonego Królestwa Polskiego za sprawą Władysława Łokietka. W publikacjach zwrócono szczególną uwagę na związki tych terenów z Krakowem jako stolicą Królestwa i siedzibą Akademii Krakowskiej. Związki te podtrzymywali konkretni ludzie (król Władysław Łokietek, Jan Długosz, Stanisław ze Skarbimierza, Zbigniew Oleśnicki i inni), o których jest mowa w zamieszczonych tam artykułach.

Oprac. Ryszard Skrzyniarz